

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 44

van **LEO PIETERS**

datum: 6 oktober 2021

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

'Wolf-proof' maken van percelen - Kostprijs

Na meer dan 150 jaar wolvenafwezigheid blijft de minister verder inzetten op het nieuwe samengaan tussen wolf en mens in Vlaanderen.

In die optiek werd er onder andere een programma opgestart voor het 'wolf-proof' maken van weiden om kleinvee en landbouwdieren te beschermen tegen aanvallen van wolven die op jacht zijn naar voedsel in het dichtbevolkte en geïndustrialiseerde Vlaanderen; een Vlaanderen dat in geen enkel opzicht nog vergelijkbaar is met het dunbevolkte en natuurrijke Vlaanderen anno 1850 .

Het probleem dat zich echter de laatste maanden in de regio Noord-Limburg en de Kempen voordoet, is dat er niet langer sprake is van alleen jagende wolven, maar wel van een roedel wolven die gezamenlijk jaagt, waarbij deze wolven dan ook minder schuw zijn en in staat zijn om groter vee in groep aan te vallen.

Slechts indien voormelde 'wolf-proof'-maatregel volledig zal zijn doorgevoerd, en de wolven zich nog steeds zouden blijven vergrijpen aan dieren die zich binnen deze wolf-proof gemaakte percelen bevinden, dan zou de minister op basis van het recente wolvenprotocol pas maatregelen kunnen uitvaardigen zoals het vangen en verwijderen van de in Vlaanderen aanwezige wolven.

Als men echter weet dat men alleen al in de Vlaamse ouderen- en mindervalidenzorg, alsook in het onderwijs handenvol geld te kort komt om een adequate zorg en opvoeding te kunnen bieden, rijst de hoogdringende vraag of een dergelijke 'wolf-proof'-maatregel van de qua financiële kostprijs voor de maatschappij nog verantwoord is of niet.

Vandaar mijn vraag om kennis te krijgen van het kostenplaatje voor onze maatschappij dat aan de hernieuwde aanwezigheid van wolf in Vlaanderen kleeft.

1. Wat is het huidige totale jacht- en leefgebied van de op dit ogenblik aanwezige wolven in Vlaanderen uitgedrukt in hectaren en opgesplitst per gemeente, en hoeveel van deze oppervlakte (eveneens uitgedrukt in hectaren en opgesplitst per gemeente) bestaat uit weiden die volgens de minister 'wolf-proof' gemaakt dienen te worden?
2. Hoeveel van de onder vraag 1 vermelde weide-oppervlakte:
 - a) werd intussen reeds 'wolf-proof' omheind en wat was daarvan de effectieve kostprijs voor de overheid;

- b) moet er nog 'wolf-proof' worden omheind en wat is daarvan de geraamde kostprijs voor de overheid?

Graag een opsplitsing per gemeente voor oppervlakte en kostprijs.

3. Volgens de minister en natuurorganisaties zou er in Vlaanderen ruimte zijn voor maar liefst drie wolvenroedels in plaats van de huidige enkele roedel.
 - a) Hoe groot is het geraamde extra totaal jacht- en leefgebied indien er zich nog twee extra roedels in Vlaanderen zouden vestigen, uitgedrukt in hectaren en opgesplitst per gemeente, en hoeveel van deze oppervlakte (eveneens uitgedrukt in hectaren en opgesplitst per gemeente) bestaat uit weiden die volgens de minister dan ook nog eens bijkomend 'wolf-proof' gemaakt dienen te worden?
 - b) Hoeveel bedraagt de geraamde kostprijs voor de overheid voor het additioneel 'wolf-proof' maken van de onder vraag 3.a) vermelde weiden? Graag een opsplitsing per gemeente qua oppervlakte en kostprijs.
4. Wat is het bedrag aan vergoedingen dat in Vlaanderen tot op heden door de Vlaamse overheid werd uitbetaald aan eigenaars van dieren die het slachtoffer werden van de wolf? Graag een opsplitsing per maand voor de afgelopen 24 maanden.
5.
 - a) Hoeveel bedraagt het totale kostenplaatje voor de Vlaamse overheidsdiensten, zoals ANB (Agentschap voor Natuur en Bos), voor het opvolgen van het wolvenbestand in Vlaanderen en het onderzoek van alle schadegevallen die zich tot op heden hebben voorgedaan? Graag opsplitsing per jaar en per overheidsdienst.
 - b) Op hoeveel wordt het budget geraamd voor deze opvolging en onderzoeken in 2022, 2023 en 2024; graag een overzicht per jaar en per overheidsdienst, en rekening houdende met het scenario van 1, 2 en 3 roedels wolven.

ANTWOORD

op vraag nr. 44 van 6 oktober 2021

van **LEO PIETERS**

1. Op dit moment is in Vlaanderen één roedel wolven gevestigd, waarvan het leefgebied zich over een groot deel van het noorden van de provincie Limburg uitstrekt. Op basis van geverifieerde waarnemingen, waaronder vooral cameravalopnames, omsluit de perimeter van dit leefgebied bij benadering een oppervlakte van 40.000 ha (400 km²). Een wolventerritorium is echter een dynamisch gegeven: de begrenzing kan van jaar tot jaar variëren. Bovendien ondernemen territoriale (gevestigde) wolven, vooral in de winter, ook 'uitstapjes' buiten hun territorium. Dit doen ze onder andere om de grenzen met eventuele buurterritoria af te tasten. De huidige risicozone voor wolvenschade (1) is 177.679,7 hectare groot en houdt rekening met uitstapjes en verschuivende territoriumgrenzen van de roedel Hechtel-Eksel. Binnen deze risicozone is het aanbevolen om alle rasters voor kleinvee zoals schapen en geiten wolfwerend te maken.

Op basis van gegevens van het departement Landbouw & Visserij blijken 1.455 houders van Kleine Herkauwers actief te zijn binnen de risicozone. De schapenhouders vertegenwoordigen het belangrijkste aandeel binnen deze groep met een totaal van 57%. Naast schapen gaat het over geiten en hertachtigen. Wat de begraasde en dus omheinde oppervlakte betreft, gaat het voor de meeste schapenhouders over eerder kleine oppervlakten tussen de 0,4 en enkele hectaren. Daarnaast heb ik in het nieuw subsidiebesluit voorgesteld om ook pony's en ezels als kleinvee te beschouwen. Als ik ook deze groep mee in rekening breng – dus samengevat: kleine herkauwers plus pony's en ezels – dan ramen wij de weide-oppervlakte binnen de risicozone op minstens 2.500 ha. Dit is een indicatieve raming op basis van de ons ter beschikking staande informatie.

Het is niet de bedoeling om ook alle grootvee in de risicozone integraal binnen wolfwerende rasters te plaatsen. Predatie op grootvee treedt in veel beperktere mate op zoals ik ook al meermaals heb toegelicht. Om die reden heb ik in het ontwerp subsidiebesluit voor wolfwerende maatregelen ook dit onderscheid gemaakt en zal de oppervlakte die hier omheind dient te worden veel beperkter zijn.

2. a) Op basis van de huidige gegevens kan ik deze gedetailleerde vraag niet exact beantwoorden. Wel kan ik een goede inschatting geven op basis van de reeds goedgekeurde subsidiedossiers. Eind september zijn er in totaal 173 subsidiedossiers goedgekeurd voor een bedrag van 203.351,53 euro. Een opsplitsing per gemeente is momenteel niet beschikbaar, wel per jaar en per provincie.
 - o 2019: 54 goedgekeurde dossiers, waarvan 50 uit Limburg en 4 uit Antwerpen. In totaal 72.548,84 euro uitbetaald, waarvan 69.892,56 euro in Limburg.
 - o 2020: 67 goedgekeurde dossiers, waarvan 48 uit Limburg en 19 uit Antwerpen. In totaal 76.789,83 euro uitbetaald, waarvan 56.949,28 euro in Limburg.
 - o 2021: tot nu toe 52 goedgekeurde dossiers, waarvan 51 uit Limburg en 1 uit Antwerpen. In totaal 54.012,86 euro uitbetaald. Er zijn nog heel wat dossiers in procedure, waardoor de cijfers nog zullen stijgen.

Om een raming van de oppervlakte wolfwerende weides te bekomen, zouden we een extrapolatie moeten maken op basis van de gemiddelde oppervlakte uit een

steekproef van goedgekeurde subsidiedossiers. Alhoewel dat een zeer indicatief cijfer is, geef ik u dit cijfer ter informatie mee. De inschatting van mijn administratie is dat we zo over minstens 216 hectare grasland kunnen spreken die op dit moment wolfproof omheind werd. Dit komt overeen met een lengte van 108 kilometer wolfwerend raster.

- b) Ik verwijs daarvoor naar de eerder vermelde cijfers, die inschattingen zijn op basis van de informatie waarover wij kunnen beschikken.
3. Het is niet mogelijk om deze vraag te beantwoorden, aangezien er teveel onzekerheden zijn. Zo is het bijvoorbeeld niet geweten waar toekomstige wolven zich exact zullen vestigen en kunnen de leefgebieden mogelijk ook – in mindere of meerdere mate – grensoverschrijdend zijn. Dus noch de betreffende gemeenten, noch de toekomstige territoriumoppervlakten kunnen met voldoende zekerheid worden ingeschat om hier verdere berekeningen op te baseren.
4. De beschikbare data rond schadedossiers zijn recent opgevraagd in parlementaire vraag nr. 1319 van 27 augustus 2021 van collega Stijn De Roo en nr. 34 van 30 september door collega Steven Coenegrachts. Wekelijks of maandelijks een stand van zaken opvragen zorgt voor een nodeloze belasting van mijn administratie die momenteel bijzonder veel extra inspanningen levert om op lokaal en Vlaams niveau overleg te plegen en antwoord te geven op zeer veel vragen. Sowieso zit er steeds een periode van één tot meerdere maanden tussen de aanvraag en de uitbetaling waardoor dit weinig zin heeft.

In bijlage kan u nogmaals het gevraagde overzicht terugvinden.

5. a) Ik wil eerst even duidelijk meegeven dat de beperkte groep mensen die zich met het wolvenbeleid bezig houdt, bijzonder veel tijd en energie steekt in het overleg en de uitwerking van bijkomende documenten in samenspraak met lokale en Vlaamse actoren. Daarnaast gaat eveneens bijzonder veel tijd naar het beantwoorden van vragen. Ik vind dit uiteraard zeer belangrijk, maar ik stel vast dat dit voor de betreffende medewerkers van mijn administratie een grote impact heeft op hun tijdsbesteding.

Voor wat het opvolgen van het wolvenbestand in Vlaanderen betreft, dient te worden opgemerkt dat dit, net zoals de opvolging van de populaties van de andere Natura 2000-soorten, een wettelijk vastgelegde taak is, die op zich losstaat van de opvolging van schadegevallen. Elke lidstaat is immers verplicht om de zes jaar te rapporteren over de staat van instandhouding van heel wat soorten van Europees Belang, waaronder nu dus ook de wolf. Het gaat daarbij om soorten opgenomen in de Bijlagen II en IV van de Habitatrichtlijn. De opvolging van de schadegevallen door wolf draagt automatisch ook bij aan deze verplichte monitoring. Deze lokale opvolging wordt verder geïntegreerd in de bevindingen op Europees niveau. Deze opvolging wordt gecoördineerd door INBO en wordt op terrein ondersteund door Natuur en Bos.

INBO:

Vanuit het INBO worden daarnaast ook extra tijd en middelen gespendeerd aan diverse onderzoeksactiviteiten en ondersteunende taken, enerzijds specifiek in het kader van de schadeproblematiek en anderzijds om reden van de uitgesproken maatschappelijke aandacht voor de nieuwe aanwezigheid van de soort in Vlaanderen. Het gaat o.m. om de studie naar het voedsel van de wolf in Vlaanderen, het registreren en evalueren van alle mogelijke wolfwaarnemingen in relatie tot het protocol omtrent mogelijke probleemsituaties, en het beantwoorden van vragen vanuit diverse maatschappelijke geledingen, o.a. vanuit de pers en de politiek. De opgegeven bestede tijd en middelen slaan op het geheel van deze activiteiten.

2018:

personeel

niv A: 0.4 VTE

niv B: 0.65 VTE

werking

verplaatsing: 6300 km

camera's: 10.000€ (afschrijving over twee jaar, enkel tweede jaarhelft)

labo: 8220€

2019:

personeel

niv A: 0.5 VTE

niv B: 0.9 VTE

werking

verplaatsing: 13650 km

camera's: 20.000€ (afschrijving over twee jaar)

labo: 14796€

2020: (cf. SV 429 dd 04jan2021)

personeel

niv A: 1 VTE (waaronder dieetstudie)

niv B: 1.34 VTE

werking

verplaatsing: 24500 km (zonder overnachtingen wegens corona)

camera's: 20.000€ (afschrijving over twee jaar)

labo: 27150€

2021: (tweede jaarhelft staalname schadegevallen op terrein via uitbesteding ANB)

personeel

niv A: 0.9 VTE (waaronder dieetstudie)

niv B: 1.1 VTE

werking

verplaatsing: 10500 km (situatie 15 okt)

camera's: 20.000€ (afschrijving over twee jaar)

labo: 23016€ (situatie 15 okt)

Natuur en Bos:

Natuur en Bos is op terrein sterk betrokken bij de opvolging van de huidige wolvenroedel. Tijdens een deel van de terreinaanwezigheid van boswachters en natuurinspectie wordt ook een bijdrage geleverd aan monitoring. Deze personeelskost is moeilijk op te splitsen maar wordt grof geraamd op 500 uren per jaar. In deze tijd zit eveneens het maken van afspraken en afstemmen met de schaapsherder op het militaire domein.

Tot en met juni 2021 hebben de boswachters het grootste deel van de schadevaststellingen uitgevoerd. Sinds juli 2021 worden de vaststellingen na schade uitgevoerd door een externe opdrachthouder, dit in samenspraak met de lokale burgemeesters en diverse stakeholders uit het wolvenplatform. Een inschatting van het aantal uren dat gespendeerd werd aan schadevaststellingen:

- 2018: 61 uren oftewel 8 mandagen
- 2019: 170 uren oftewel 22 mandagen
- 2020: 317,5 uren oftewel 42 mandagen
- 2021: 238 uren oftewel 31 mandagen

Tot slot kan kort vermeld worden dat Natuur en Bos naast de opvolging van de huidige wolven en schadegevallen, eveneens instaat voor de coördinatie van het

wolvenbeleid (communicatie, preventie, beleidsdocumenten en subsidieregeling ontwikkelen, afstemming stakeholders, enz.). Gemiddeld genomen gaat het over een bijkomende 0,5 à 0,6 VTE per jaar. Gelet op de huidige bezorgdheden en vele vragen en afspraken (lokaal en vanuit parlement en publiek) is dit de laatste anderhalve maand evenwel minstens 1 VTE om aan alle afspraken tegemoet te komen. Dit dient telkens ingepast binnen een ruimer pakket van niet-wolfgelateerde taken.

- b) Voor de periode 2022-2024 is het, uiteraard, niet mogelijk te voorspellen hoeveel schadegevallen er zullen zijn, noch hoeveel daarvan bv. door een hond of een wolf zullen veroorzaakt worden. Een extra wolventerritorium betekent ook niet noodzakelijk een evenredige toename van de schade of van de inspanningen op vlak van ontwikkeling van documenten, communicatie-instrumenten en -producten, globaal overleg, etc. De schade door wolven aangebracht doorheen Europa lijkt grosso modo lineair te verlopen met de aantallen van vooral onbeschermden schapen. Zo heeft Frankrijk driemaal meer schapen dan Duitsland, en de schade per wolf ligt er ook driemaal hoger. Als we ons op deze relatie, die ook elders van toepassing blijkt (zie bv. gegevens in Gervasi et al. 2021) baseren, dan kunnen we verwachten dat hoe meer beschermde schapen er zijn, hoe minder schade er is.

De kostprijs hangt verder ook af van het detailniveau van de DNA-analyses dat gevraagd wordt. Als er telkens vereist wordt dat de identificatie tot op het niveau van individuele wolven wordt uitgevoerd (of daartoe de poging wordt gedaan, actueel blijft deze vraag gesteld worden), dan blijft de kostprijs voor genetische analyses wellicht min of meer behouden.

Daarnaast is er ook de monitoring van de wolf in Vlaanderen als wettelijk vastgelegde opdracht op zich, wat uiteraard ook veel tijd zal blijven vergen en waaraan ook de monitoring van de schadegevallen door wolf in zeker mate zal bijdragen.

Gervasi V, Linnell JDC, Berce T, Boitani L, Cerne R, Ciucci P, Cretois B, Derron-Hilfiker D, Duchamp C, Gastineau A, Grente O, Huber D, Iliopoulos Y, Karamanlidis AA, Kojola I, Marucco F, Mertzanis Y, Männil P, Norberg H, Pagon N, Pedrotti L, Quenette P-Y, Reljic S, Salvatori V, Talvi T, von Arx M & Gimenez O (2021). Ecological correlates of large carnivore depredation on sheep in Europe – Global Ecology and Conservation 30: e01798.
<https://doi.org/10.1016/j.gecco.2021.e01798>

BIJLAGE

Overzicht